

JAMHURI YA MUUNGANO WA TANZANIA

BUNGE LA TANZANIA

KAMATI YA KUDUMU YA BUNGE YA MIUNDOMBINU

**TAARIFA YA KAMATI YA KUDUMU YA BUNGE KUHUSU UTEKELEZAJI WA
MAJUKUMU YA FUNGU 68 - WIZARA YA HABARI, MAWASILIANO NA
TEKNOLOJIA YA HABARI KWA MWAKA WA FEDHA WA 2023/2024
PAMOJA NA MAONI NA USHAURI WA KAMATI KUHUSU MAKADIRIO
YA MAPATO NA MATUMIZI YA WIZARA HIYO KWA MWAKA WA FEDHA
WA 2024/2025**

*[Imetolewa kwa mujibu wa Kanuni ya 118 (9) ya Kanuni za Kudumu
za Bunge, Toleo la Februari, 2023]*

16 Mei, 2024

YALIYOMO

SEHEMU YA KWANZA	1
1.0 UTANGULIZI	1
1.1 Maelezo ya Awali	1
1.2 Namna Kamati Iliyotekeleza Majukumu Yake	1
SEHEMU YA PILI	3
2.0 UCHAMBUZI NA TATHMINI YA UTEKELEZAJI WA MAJUKUMU YA WIZARA KWA MWAKA WA FEDHA 2023/2024 PAMOJA NA MAKADIRIO YA MAPATO NA MATUMIZI KWA MWAKA WA FEDHA 2024/2025	3
2.1 MSINGI NA MAWANDA YA UCHAMBUZI	3
2.2 UTEKELEZAJI WA MAJUKUMU YA WIZARA KWA BAJETI YA MWAKA WA FEDHA 2023/2024.....	4
2.3 Uchambuzi wa Makadirio ya Mapato na Matumizi kwa Mwaka wa Fedha 2024/2025.....	21
SEHEMU YA TATU.....	27
3.0 MAONI NA USHAURI.....	27
3.1 MAONI NA USHAURI WA JUMLA	27
3.2 MAONI NA USHAURI MAHUSUSI	27
SEHEMU YA NNE	30
4.0 HITIMISHO.....	30
4.1 MAELEZO YA HITIMISHO	30
4.2 SHUKRANI	30
4.3 MSIMAMO WA KAMATI KUHUSU HOJA.....	32

VIFUPISHO NA MAANA

TCRA	Tanzania Communication Regulatory Authority
DRC	Democratic Republic of the
CSR	Corporate Social Responsibility
UCSAF	The Universal Communication Service Access Fund
TPC	Tanzania Postal Company
TTCL	Tanzania Telecommunication Company Limited
TCRA – CCC	Baraza la Ushauri la Watumiaji wa Huduma za Mawasiliano Tanzania
WHMTH	Wizara ya Habari, Mawasiliano na Teknolojia ya Habari
ICTC	Tume ya Taifa ya TEHAMA
TSA	Tanzania Space Agency
KYC	Know Your Customer
TP	Tanzanite Portal
TBC	Shirika la Utangazaji Tanzania
TSN	Kampuni ya Magazeti ya Tanzania
OC	Other Charges
PE	Personal Emoluments
TANESCO	The Tanzania Electricity Supply Company Limited

SEHEMU YA KWANZA

1.0 UTANGULIZI

1.1 Maelezo ya Awali

Mheshimiwa Spika, kwa mujibu wa Kanuni ya 118 (9) ya Kanuni za Bunge, Toleo la Februari, 2023, naomba kuwasilisha Taarifa ya Kamati ya Kudumu ya Bunge ya Miundombinu Kuhusu Utekelezaji wa Majukumu ya Wizara ya Habari, Mawasiliano na Teknolojia ya Habari kwa Mwaka wa Fedha 2023/2024 pamoja na Maoni ya Kamati Kuhusu Makadirio ya Mapato na Matumizi ya Wizara hiyo kwa Mwaka wa Fedha 2024/2025.

Mheshimiwa Spika, Taarifa hii imegawanyika katika sehemu nne (4) zifuatazo: -

- a) **Sehemu ya Kwanza** ni Utangulizi ambayo inajumuisha maelezo ya jumla, muundo wa taarifa, pamoja na ufafanuzi wa namna Kamati ilivyotekeleza majukumu yake;
- b) **Sehemu ya Pili** ni Uchambuzi na Tathmini ya Utekelezaji wa Majukumu ya Wizara kwa Mwaka wa Fedha 2023/2024 pamoja na Uchambuzi wa Makadirio ya Mapato na Matumizi kwa Mwaka wa Fedha 2024/2025;
- c) **Sehemu ya Tatu** ni Maoni na Ushauri wa Kamati; na
- d) **Sehemu ya Nne** ni Hitimisho.

1.2 Namna Kamati ilivyotekeleza Majukumu Yake

Mheshimiwa Spika, majukumu ya Kamati ya Kudumu ya Bunge ya Miundombinu, hutekelezwa kwa kuzingatia masharti mbalimbali yaliyoainishwa katika Katiba, Sheria mbalimbali pamoja na Kanuni za Kudumu za Bunge.

Mheshimiwa Spika, katika kufanyia kazi utekelezaji wa Bajeti ya Wizara ya Habari, Mawasiliano na Teknolojia ya Habari kwa Mwaka wa Fedha 2023/2024 pamoja na Makadirio ya Mapato na Matumizi ya Wizara hiyo kwa Mwaka wa Fedha 2024/2025, Kamati ilifanya mambo yafuatayo: -

- a) Kupokea na kufanya uchambuzi wa Randama ya Wizara (Kanuni ya 115 (1));
- b) Kupokea taarifa na kukagua utekelezaji wa miradi ya maendeleo iliyotengewa fedha katika Mwaka wa Fedha 2023/2024 (Kanuni ya 117 (1));
- c) Kujadili Taarifa ya Utekelezaji wa Bajeti ya Wizara pamoja Taasisi zake kwa Mwaka wa Fedha 2023/2024; na
- d) Kuchambua Makadirio ya Mapato na Matumizi ya Wizara pamoja na Taasisi zake kwa Mwaka wa Fedha 2024/2025.

SEHEMU YA PILI

2.0 UCHAMBUZI NA TATHMINI YA UTEKELEZAJI WA MAJUKUMU YA WIZARA KWA MWAKA WA FEDHA 2023/2024 PAMOJA NA MAKADIRIO YA MAPATO NA MATUMIZI KWA MWAKA WA FEDHA 2024/2025

2.1 MSINGI NA MAWANDA YA UCHAMBUZI

Mheshimiwa Spika, Ibara ya 63 (3) (b) ya Katiba ya Jamhuri ya Muungano wa Tanzania ya Mwaka 1977 inalipa Bunge madaraka ya kujadili utekelezaji wa kila Wizara wakati wa Mkutano wa Bunge wa kila mwaka wa bajeti. Kwa muktadha huo, Kanuni ya 118 (4) ya Kanuni za Kudumu za Bunge imeweka masharti kwa Kamati za Kisekta kufanya uchambuzi wa taarifa za utekelezaji na makadirio ya mapato na matumizi ya Wizara kabla ya kujadiliwa Bungeni.¹

Mheshimiwa Spika, kwa kuzingatia msingi wa uchambuzi, Kamati ya Kudumu ya Bunge ya Miundombinu ilichambua taarifa za utekelezaji za **Fungu 68** - Wizara ya Habari, Mawasiliano na Teknolojia ya Habari kwa Mwaka wa Fedha 2023/2024 na kufanya ulinganisho na Makadirio ya Mapato na Matumizi ya Wizara hiyo pamoja na taasisi zilizo chini yake kwa Mwaka wa Fedha 2024/2025 kwa mujibu wa Kanuni ya 117(2). Katika ulinganisho huo, Kamati ilitathmini mwenendo wa makusanyo ya maduhuli, na upatikanaji wa fedha za matumizi ya kawaida na maendeleo kwa Mwaka wa 2023/2024.

Mheshimiwa Spika, katika uchambuzi uliofanyika kuhusu Makadirio ya Mapato na Matumizi kwa Mwaka wa Fedha 2024/2025, Kamati imezingatia masuala muhimu yanayogusa sekta za Habari, Mawasiliano na Teknolojia ya Habari. Masuala hayo ni pamoja na umuhimu wa Wizara

---

¹ Kanuni za Kudumu za Bunge, Toleo la Februari 2023

kuhakikisha inachangia utekelezaji bora wa lbara ya 18 ya Katiba ambayo pamoja na masuala mengine, inaweka haki kwa kila mtu kutafuta, kupokea na kutoa Habari, kufanya mawasiliano na haki ya kutoingiliwa katika mawasiliano yake na haki ya kupewa taarifa wakati wote kuhusu matukio mbalimbali muhimu kwa maisha na shughuli za wananchi na masuala muhimu ya kijamii.²

Mheshimiwa Spika, uchambuzi wa Kamati kuhusu Makadirio ya Mapato na Matumizi ya Wizara ya Habari, Mawasiliano na Teknolojia ya Habari umehusisha taasisi zilizo chini ya Wizara ambazo ni: -

- a) Mamlaka ya Mawasiliano Tanzania (TCRA);
- b) Shirika la Utangazaji Tanzania (TBC);
- c) Shirika la Mawasiliano Tanzania (TTCL);
- d) Shirika la Posta Tanzania (TPC);
- e) Kampuni ya Magazeti ya Serikali (TSN);
- f) Mfuko wa Mawasiliano kwa Wote (UCSAF);
- g) Tume ya Taifa ya TEHAMA (ICTC); na
- h) Baraza la Ushauri la Watumiaji wa Huduma za Mawasiliano (TCRA-CCC).

2.2 UTEKELEZAJI WA MAJUKUMU YA WIZARA KWA BAJETI YA MWAKA WA FEDHA 2023/2024

2.2.1 Malengo ya Utekelezaji

Mheshimiwa Spika, katika Mwaka wa Fedha 2023/2024, Wizara ya Habari, Mawasiliano na Teknolojia ya Habari ilijiwekea malengo ya utekelezaji wa bajeti. Malengo hayo yalijikita katika vipaumbele vifuatavyo: -

- a) Kuandaa, kusimamia na kuratibu utekelezaji wa Sera zinazohusu Habari, Mawasiliano na Teknolojia ya Habari, TEHAMA, Posta na Mawasiliano ya Simu;

---

² Katiba ya Jamhuri ya Muungano wa Tanzania ya Mwaka 1977

- b) Kuratibu kazi za upembuzi yakinifu kuhusu ujenzi wa maghala ya kuhifadha bidhaa za biashara mtandao;
- c) Kuimarisha mfumo wa kitaifa wa Anwani za Makazi kwa kuhakiki taarifa zilizokusanywa wakati wa zoezi hilo;
- d) Kuratibu kuanzishwa kwa wakala ya anga la juu nchini (Tanzania Space Agency);
- e) Kusimamia upembuzi yakinifu utakaowezesha biashara mtandao (e-commerce);
- f) Kusimamia kukamilisha shughuli za ujenzi na uendeshaji wa Mkongo wa Taifa wa Mawasiliano wa kilometa 2,779; na
- g) Kujenga kituo cha Taifa cha Kuhifadhi Data Zanzibar na Dodoma.

2.2.2 Hali ya Upatikanaji wa Fedha

Mheshimiwa Spika, katika Mwaka wa Fedha 2023/2024 Wizara ya Habari, Mawasiliano na Teknolojia ya Habari iliidhinishiwa jumla ya **Sh. 212,457,625,000** ili kutekeleza malengo waliyojiwekea.

Mheshimiwa Spika, hadi kufikia tarehe 28 Februari, 2024 Wizara ilikuwa imepokea jumla ya **Sh. 190,794,762,991.93** sawa na **asilimia 89.8** ya bajeti iliyoidhinishiwa kwa Mwaka wa Fedha 2023/2024.

**KIELELEZO NA. 1 - MWENENDO WA UPATIKANAJI WA FEDHA WA FUNGU 68
KWA MWAKA WA FEDHA 2023/2024**

BAJETI	BAJETI KWA MWAKA WA FEDHA 2023/2024	MAPOKEZI KUFIKIA FEBRUARI, 2024	ASILIMIA
MATUMIZI YA KAWAIDA	30,503,685,000	18,626,041,243.61	61%
FEDHA YA MAENDELEO	181,953,940,000	172,168,721,748.32	94.6%
JUMLA	212,457,625,000	190,794,762,991.93	89.8%

Chanzo: Randama ya Fungu 68

Mheshimiwa Spika, kwa wastani, hali ya upatikanaji wa fedha kwa Wizara ni ya kuridhisha kwani hadi kufikia Februari, 2024, fedha iliyopokelewa ilikuwa ni juu ya wastani wa **asilimia 75**. Aidha, Kamati imeridhishwa na mapokezi ya Fedha za Maendeleo ambayo ni **asilimia 94.6** ya lengo.

Mheshimiwa Spika, Kamati inaipongeza Serikali kwa kutoa fedha kwa wakati. Hali hii inaonyesha kuwa malengo yaliyowekwa yanaweza kufikiwa kama ilivyokusudiwa.

2.2.3 Makusanyo ya Maduhuli

Mheshimiwa Spika, katika Mwaka wa Fedha 2023/2024, Wizara iliidhinishiwa kukusanya **Sh. 150,700,000,000** wakati taasisi zilizo chini ya Wizara zilikadiriwa kukusanya **Sh. 619,461,665,188.62**. Fedha hizo zilitarajiwa kutokana na vyanzo ada na tozo, mauzo ya picha za viongozi, mauzo ya masafa, huduma za Mkongo wa Taifa wa Mawasiliano, marejesho ya fedha za umma, vitambulisho vya waandishi wa Habari, nyaraka za zabuni, ukumbi wa mikutano na usajili wa magazeti.

Mheshimiwa Spika, hadi kufikia Februari, 2024, Wizara ilikusanya **Sh. 12,874,514,308.27** sawa na **asilimia 8.5** ya

lengo. Wakati taasisi zilizo chini ya Wizara zilikusanya jumla ya **Sh. 438,652,924,924.61** sawa na asilimia **70.81** ya lengo.

Mheshimiwa Spika, kwa wastani, hali ya makusanyo ya Wizara sio nzuri. Mfano, Wizara ilitarajiwa kwamba, mauzo ya Mkongo wa Taifa wa Mawasiliano pekee ungeweza kuipatia mapato ya takribani **Sh. Bilioni 150.245**. Hata hivyo, kiasi cha fedha kilichokusanywa kufikia Februari, 2024 ni **Sh. Bilioni 12.812** tu sawa na **asilimia 8.5**. Kamati ilitaarifiwa kwamba, sababu za kutofikiwa malengo hayo ni uwezo mdogo (*capacity*) wa Mkongo wa Taifa wa Mawasiliano ambapo Wizara imeshindwa kuuza na hivyo kuilazimu Serikali kuchukua hatua za kuongeza uwezo wake.

Mheshimiwa Spika, Kamati inashauri Serikali kuhakikisha kwamba, malengo ya makadirio ya makusanyo yaendane na uhalisia uliopo.

KIELELEZO NA. 2 - MWENENDO WA MAKUSANYO YA MADUHULI YA FUNGU 68 KUFIKIA FEBRUARI, 2024

CHANZO	MAKADIRIO YA MAKUSANYO 2023/2024	MAKUSANYO KUFIKIA FEBRUARI, 2024	ASILIMIA
WIZARA	150,700,000,000	12,874,514,308.27	8.5%
TCRA	221,167,037,333.62	245,917,117,655.92	111.2%
TCRA - CCC	710,000,000	532,500,000	75%
TTCL	240,000,000,000.00	96,750,336,185.00	40.3%
TPC	39,476,613,000.00	15,968,712,693.00	40.45%
UCSAF	35,102,688,605.00	34,851,106,862.00	99.28%
ICTC	5,284,725,000.00	4,484,895,593.12	84.86%
TBC	46,860,319,000.00	31,174,091,097.12	66.52%
TSN	30,860,282,250.00	8,973,692,838.45	29.08%
JUMLA	770,161,665,188.62	451,526,967,232.88	58.63

Chanzo: Randama ya Fungu 68

Mheshimiwa Spika, wastani wa makusanyo kwa taasisi zilizo chini ya Wizara unaridhisha kwa kuwa hadi kufikia Februari, 2024, makusanyo yalikuwa ni **asilimia 70.81**.

Mheshimiwa Spika, pamoja na hali hiyo, Kamati imebaini masuala kadhaa kuhusu mwenendo wa makusanyo ambapo baadhi ya taasisi zimefanya vizuri katika ukusanyaji na kuvuka malengo wakati taasisi zingine hazikufikia malengo.

Mheshimiwa Spika, taasisi tano (5) chini ya fungu hilo zimefanya vizuri kwa kukusanya kati ya **asilimia 65** hadi **111.2** na Taasisi 3 zimekusanya chini ya **asilimia 50**.

Mheshimiwa Spika, mfano, taasisi yenye makusanyo ya kuridhisha ni TCRA kwani hadi kufikia Februari, 2024, ilikuwa imekusanya **Sh. Bilioni 245,917** ambayo ni sawa na **asilimia 111.2** ya lengo. Kamati imebaini kwamba, ongezeko la makusanyo haya limesababishwa na kuboreshwa kwa mifumo ya ndani ya utendaji kazi na ukusanyaji wa mapato ikiwemo "**TANZANITE PORTAL**" na kuboreshwa kwa zoezi la kuwajua wateja "**know your Customer (KYC)**" na makusanyo ya mwisho ya masafa sawa na **Sh. Milioni 118.2**.

Mheshimiwa Spika, taasisi nyingine zilizokusanya maduhuli kwa kiwango cha kuridhisha ni UCSAF **asilimia 99.28**, ICTC asilimia **84.86**, TCRA-CCC **asilimia 75.10**, TBC asilimia **66.52** kama ambavyo imeainishwa katika **Kielelezo Na. 2**.

Mheshimiwa Spika, Kamati inazipongeza taasisi zilizofanya vizuri kwenye makusanyo na inaendelea kuishauri Serikali kuboresha mifumo ya makusanyo na ufuatiliaji ili kuongeza mapato ya Serikali kwa taasisi ambazo hazikuwa na makusanyo ya kuridhisha yenye chini ya **asilimia 50**.

Mheshimiwa Spika, mfano hadi kufikia Februari, 2024 taasisi zilizokusanya chini ya kiwango ni Shirika la Posta, Shirika la Mawasiliano - TTCL na TSN.

Mheshimiwa Spika, Kamati imebaini kwamba, changamoto ya makusanyo hafifu inatokana na taasisi hizo kutokuwa na mifumo thabiti ya kukusanya maduhuli na kuwepo kwa malengo yasiyo na uhalisia kulingana na uwezo wa taasisi hizo kukusanya. Kamati inaishauri Serikali kufanya tathmini ya uwezo wa kila taasisi katika ukusanyaji wa mapato ili kuwa na malengo yanayoakisi uwezo wake.

Mheshimiwa Spika, kwa upande wa Shirika la Posta makusanyo yalikuwa ni **asilimia 40.45** ya lengo. Shirika lilipanga kukusanya **Sh. 39,476,613,000** lakini hadi kufikia Februari, 2024 lilikusanya **Sh. 15,968,712,693**.

Mheshimiwa Spika, Kamati imebaini kwamba, makusanyo hayo yasiyoridhisha yamesababishwa na changamoto za kiuendeshaji, ambazo utatuzi wake ni lazima kuwepo kwa mikakati madhubuti ya kuendeleza miliki za Shirika, kuimarisha biashara za kifedha na uwakala, kubadili fedha za kigeni, biashara za huduma za kielektroniki, barua na biashara ya usafirishaji na huduma za EMS.

Mheshimiwa Spika, aidha, Kamati imejulishwa kuwa, Serikali imeendelea kutenga fedha za mtaji wa uendeshaji kwa Shirika la Posta kuanzia Mwaka 2022/23 ilitenga **Sh. Bilioni 3.3** na Mwaka 2023/2024 **Sh. Bilioni 4** ili kuimarisha Shirika. Vilevile Serikali imeondoa mzigo wa madeni ya kodi na riba kiasi cha **Sh. Bilioni 26.8** kama malimbikizo ili kusafisha mizania ya Shirika.

Mheshimiwa Spika, Kamati inaipongeza Serikali kwa nia yake thabiti ya kuendelea kulisaidia Shirika ili lipate uwezo wa kujiendesha kibiashara.

Mheshimiwa Spika, kwa upande wa Shirika la Mawasiliano – TTCL, lilipanga kukusanya **Sh. 240,000,000,000** katika mwaka wa fedha 2023/24. Hadi Februari, 2024 makusanyo yalikuwa ni **Sh. 96,750,336,185** sawa na **asilimia 40.3** ya lengo.

Mheshimiwa Spika, moja ya sababu za kushuka kwa makusanyo ya Shirika la Mawasiliano ni madeni wanayodai taasisi za Serikali baada ya kutoa huduma. Kamati inaitaka Serikali kusimamia Shirika hili ili waweze kulipwa madeni kwa wakati.

Mheshimiwa Spika, kutokana na jukumu kubwa la uendeshaji wa Mkongo wa Taifa wa Mawasiliano kwa Shirika hili, ni vyema Serikali ikaliwezesha Shirika hili kujenga uwezo wa kujiendesha kibiashara na kuacha kutegemea ruzuku ya Serikali.

Mheshimiwa Spika, kwa upande wa Kampuni ya Magazeti ya Serikali kwa mwaka wa fedha 2023/24 ilipanga kukusanya kiasi cha **Sh. 30,860,282,250**. Hadi kufikia Februari 2024, ilikusanya **Sh. 8,973,692,838.45** sawa na **asilimia 29.08** ya Lengo. Kamati imebaini kwamba makusanyo hayo hafifu yamesababishwa na changamoto mbalimbali ikiwemo kutolipwa madeni kwa wakati.

Mheshimiwa Spika, Kamati imeelezwa kuwa Serikali imeendelea kufuatilia madeni ya TSN kwa taasisi za Serikali zipatazo 170 kwa kipindi cha robo ya pili ya mwaka 2023/2024. Kiasi cha **Sh. 2,247,695,070.96** sawa na **asilimia 23.6** ya lengo zimekusanywa kutoka kwa wadaiwa wa muda mrefu.

Mheshimiwa Spika, Kamati inatambua juhudi za Serikali za kuhakikisha kwamba, taasisi zinalipa madeni kwa wakati na inapongeza mkakati wa TSN kuwasilisha madeni yote ya taasisi za Serikali kwa ofisi ya Msajili wa Hazina na Wizara

ya fedha ili kuona uwezakano wa kulipwa kutoka kwenye bajeti za taasisi hizo.

2.2.4 Utekelezaji wa Bajeti ya Matumizi ya Kawaida

Mheshimiwa Spika, katika Mwaka wa Fedha 2023/2024, Wizara ya Habari, Mawasiliano na Teknolojia ya Habari iliidhinishiwa, **Sh. 30,503,685,000** kwa ajili ya Matumizi ya Kawaida. Kati ya fedha za Matumizi ya Kawaida **Sh. 18,522,155,000** ni kwa ajili ya Mishahara (PE) na **Sh. 11,981,530,000** ni kwa ajili ya Matumizi Mengineyo (OC).

Mheshimiwa Spika, hadi kufikia tarehe 28 Februari, 2024 Wizara ilikuwa imepokea jumla ya **Sh. 18,626,041,243.61** sawa na **asilimia 61** ya lengo ni kwa ajili ya Matumizi ya Kawaida. Kati ya fedha zilizopokelewa **Sh. 13,039,240,994** ni kwa ajili ya Mishahara na **Sh. 5,586,800,249.61** kwenye matumizi mengineyo.

2.2.5 Utekelezaji wa Miradi ya Maendeleo

Mheshimiwa Spika, katika Mwaka wa Fedha 2023/2024 Wizara ya Habari, Mawasiliano na Teknolojia ya Habari iliidhinishiwa jumla ya **Sh.181,953,940,333** kwa ajili ya utekelezaji wa Miradi ya Maendeleo. Kati ya fedha hizo **Sh. 146,777,440,000** ni fedha za ndani na **Sh. 35,176,500,000** ni fedha za nje.

Mheshimiwa Spika, kwa upande wa miradi ya maendeleo **Sh. 172,168,721,748.32** zilipokelewa sawa na **asilimia 94.6** ya lengo. Kati ya fedha hizo **Sh. 83,592,170,752.49** ni fedha za ndani sawa na **asilimia 48.55** na **Sh. 88,576,550,996.18** ni fedha za nje sawa na **asilimia 51.45**.

**KIELELEZO NA. 3 - MWENENDO WA MAPOKEZI YA FEDHA ZA MAENDELEO
KUFIKIA FEBRUARI, 2024**

TAASISI/MRADI	BAJETI YA MWAKA 2023/2024	MAPOKEZI YA FEDHA KUFIKIA FEBRUARI, 2024	ASILIMIA
Mradi Na. 4283: Ujenzi wa Mkongo wa Taifa wa Mawasiliano	80,000,000,000	5,149,178,821.14	81%
4234: Anwani za Makazi na Postikodi	24,000,000,000	5,848,483,958	24.4%
4280: Tanzania ya Kidijitali	35,176,500,000	88,576,550,996	251%
4383: Kuimarisha Uwezo wa Taasisi	4,500,000,000	2,591,443,400	57.6%
6226: Kuendeleza Ubunifu na Utengenezaji wa Vifaa vya TEHAMA	3,300,000,000	2,747,007,008	83.2%
4279: Upanuzi wa Usikivu kwa Shirika la Utangazaji Tanzania (TBC)	15,000,000,000	3,062,185,889	20.4%
6567: Habari kwa Umma	1,500,000,000	711,550,000	47.4%
6505: Kufunga Mtambo Mpya wa Uchapaji	10,000,000,000	794,117,902	7.9%
4292: Ujenzi wa ICT Parks	8,477,440,000	2,688,203,774	31.7%
JUMLA	181,953,940,000	172,168,721,748.32	94.4%

Chanzo: Randama ya Fungu 68

Mheshimiwa Spika, kwa ujumla, Kamati imeridhishwa na mwenendo wa mapokezi ya fedha za maendeleo na inatoa pongezi kwa Serikali kwa kutoa fedha za utekelezaji wa miradi. Hata hivyo, mwenendo wa utoaji fedha unaonyesha kuwa, fedha za nje zimetolewa kwa kiwango **asilimia 51.45**, na fedha za ndani zimetolewa kwa **asilimia 48.55**.

Mheshimiwa Spika, Kamati imebaini kwamba kuna miradi mitano (5) ilipokea fedha pungufu chini ya **asilimia 50**. Mfano, Kufunga Mtambo Mpya wa Kisasa wa Uchapaji **asilimia 7.9**, Upanuzi wa Usikivu kwa Shirika la Utangazaji Tanzania (TBC) **asilimia 20.4**, mradi wa Anwani za Makazi na Postikodi **asilimia 24.4**, Ujenzi wa ICT Parks **asilimia 31.7** na Habari kwa Umma **asilimia 47.4**.

Mheshimiwa Spika, Katika Upanuzi wa Usikivu kwa Shirika la Utangazaji Tanzania (TBC) hali ya mapokezi yasiyoridhisha ya fedha iliyotengwa, inaweza kuathiri utekelezaji wa miradi na kufifisha manufaa yaliyotarajiwa kwani Wananchi hasa wa pembezoni mwa nchi (mipakani), bado wanapata changamoto ya kupata Habari, kwa sababu ya kutokuwa na usikivu wa masafa ya Shirika la Utangazaji Tanzania (TBC).

Aidha, kwa Mradi wa - Kufunga Mtambo Mpya wa Kisasa wa Uchapaji – TSN kutopokea fedha za kutosha kutasababisha malengo kutokamilika kwa wakati. Ni muhimu mradi ukakamilika kwa wakati ili kuipa fursa TSN kujijendesha kibiashara.

Mheshimiwa Spika, Kamati inaishauri Serikali, kuhakikisha kwamba inatoa fedha kwa ukamilifu, kwa miradi yote ili kuchochea utekelezaji wa miradi yote kwa kuzingatia mahitaji ya wananchi na vipaumbele vya Taifa.

2.2.6 Ukaguzi wa Miradi ya Maendeleo

Mheshimiwa Spika, tarehe 12 – 17 Machi, 2024, Kamati ilifanya ziara ya ukaguzi kwa mujibu wa Kanuni ya 117 (1), ili kujionea utekelezaji wa miradi iliyo chini ya Wizara iliyotengewa fedha katika Mwaka wa Fedha 2023/2024. Katika mikoa ya Dodoma, Singida, Tabora, Shinyanga na Mwanza. Katika hatua hii, Kamati ilifanya tathmini kuhusu hali ya upatikanaji wa fedha, ufanisi wa utekelezaji wa

miradi husika pamoja na tija ambayo inapatikana katika miradi hiyo.

Mheshimiwa Spika, naomba sasa nitoe taarifa za baadhi ya miradi iliyofanyiwa uchambuzi na Kamati kama ifuatavyo: -

a) Mradi Na. 4283 - Mkongo wa Taifa wa Mawasiliano

Mheshimiwa Spika, Kamati ilitaarifiwa kwamba, kwa mwaka 2023/24 ujenzi wa Mkongo wa Taifa wa Mawasiliano ulitengewa jumla ya **Sh. Bilioni 80**. Hadi kufikia Februari, 2024 ulikuwa umepokea **Sh. Bilioni 65** sawa na **asilimia 81** ya lengo.

Mheshimiwa Spika, kuhusu ujenzi wa kilometa 1,600 na vituo 32 vya Mkongo wa Taifa wa Mawasiliano pamoja na kufanya upanuzi wa njia za mawasiliano kutoka 800Gbps kwenda 2000Gbps, vifaa vyote vimewasili nchini na utekelezaji unaendelea. Kamati ilitaarifiwa kuwa mradi huu ungekamilika mwezi Aprili, 2024.

Mheshimiwa Spika, suala la kuunganisha taasisi 50 kwenye Mkongo wa Taifa, mkataba umesainiwa tarehe 25 Agosti, 2023 kati ya TTCL na RUWASA ili kuanza ujenzi mradi unatarajiwa kukamilika Juni, 2024.

Mheshimiwa Spika, ujenzi wa Mkongo wa Taifa kuunganisha Jamhuri ya Kidemokrasia ya Kongo mradi umeanza kwa kuimarisha njia za ndani ya nchi na unatarajia kukamilika Mei, 2024.

Mheshimiwa Spika, Kamati imebaini kuwepo kwa changamoto katika utekelezaji wa miradi kama vile kasi ndogo ya mauzo ya Mkongo wa Taifa wa Mawasiliano kwa mwaka wa fedha 2023/2024 ambayo ni **asilimia 8.5** ya lengo. Aidha, changamoto ya

kimkataba wa ushirikiano wa TTCL na TANESCO katika kujenga miundombinu ya njia ya Mkongo.

b) Mradi Na. 4283 - Ujenzi wa Mkongo wa Taifa wa Mawasiliano, Shinyanga Mjini

Mheshimiwa Spika, kwa kipindi kilichoishia Februari 2024, Shirika limekamilisha mradi wa Mkongo wa Taifa wa Mawasiliano kwenye awamu ya kwanza ambayo ni **asilimia 83**, awamu ya pili ni **asilimia 75** na awamu ya tatu ni **asilimia 19** ya lengo. Miradi yote mitatu inatarajiwa kukamilika kwenye kipindi cha robo ya nne ya mwaka wa Fedha 2023/2024 mfano, mkoa wa Shinyanga mradi umekamilika.

Mheshimiwa Spika, Kamati ilitembelea mikoa ya Singida - Tabora - Shinyanga na Mwanza na kuona mpango wa Serikali unaoendelea ili kukamilisha ujenzi wa kilometa 4,442 na kuongeza ukubwa wa njia za usafirishaji wa Mkongo, kutoka kipimo cha 200Gbps Kwenda 800Gbps kwenye mizunguko mikuu ya kaskazini, magharibi na kusini. Mradi huu umefikia **asilimia 95** ya lengo.

Mheshimiwa Spika, awamu ya ujenzi wa Mkongo wa Taifa wa Mawasiliano ilianza Mwaka 2009, ikiwa na uwezo wa 40Gbps kisha kuongezwa uwezo kuwa 200Gbps hadi 400Gbps katika mikoa ya Singida – Tabora - Shinyanga – Mwanza ambapo ujenzi ulianza Mwaka 2021/2022. Aidha, kwa mkoa wa Shinyanga umejikita katika maeneo makuu mawili ambayo ni usimikaji wa mitambo na ujenzi wa nguzo za zege sambamba na uvutaji wa waya za mkongo.

Mheshimiwa Spika, katika awamu hii, uwezo wa mitambo umeongezwa kutoka 200Gbps hadi 800Gbps na tayari mitambo inafanya kazi kwa njia ya Singida –

Shinyanga – Mwanza, na njia ya Shinyanga - Kahama. Aidha, ujenzi unaendelea katika maeneo mengine. Mradi huu huu umeongeza njia na kupanua wigo kama ifuatavyo: -

- i) Usimikaji na makabidhiano ya mitambo ya kuongeza uwezo kituo cha Mkongo wa Mawasiliano cha Shinyanga umekamilika kwa **asilimia 100** na mitambo inafanya kazi. Ujenzi huu umegharimu **Sh.1,091,722,840.24;**
- ii) Ujenzi wa njia ya Mkongo kutoka Shinyanga mpaka Kahama umekamilika kwa **asilimia 100** na unafanya kazi na umegharimu kiasi cha **Sh. 594,224, 215.93;**
- iii) Ujenzi wa njia ya Mkongo Kahama – Ushirombo – Bukene mpaka Tabora umetetelezwa kwa **asilimia 75** ya lengo, kwa kusimika nguzo za zege na kuvuta waya ADSS km 93, ambayo imegharimu **Sh. 411,458, 650.41**, ambapo jumla ya gharama zilizotegwa ni **Sh. 543, 857,173.94;**
- iv) Ujenzi wa njia ya Mkongo Shinyanga – Maswa – Bariadi umetetelezwa kwa **asilimia 90** ya lengo. Kazi iliyofanyika ni upandaji wa nguzo. Kwenye kuvuta waya wa faiba kazi bado haijafanyika. Kamati ilitaarifiwa kuwa, mradi huu unatarajiwa kukamilika mwishoni mwa Mwezi Machi, 2024; na
- v) Mradi wa Tabora umetetelezwa kwa **asilimia 75** ya lengo, kwa kusimika nguzo za zege na kuvuta waya ADSS km 93, ambayo imegharimu kiasi cha **Sh. 411,458, 650.41.**

Mheshimiwa Spika, Kamati ilitaarifiwa kuwa, mradi huu una Changamoto zifuatazo:-

- i) TANESCO kutozima umeme kwa wakati (katizo la umeme) ili kupisha ujenzi wa Mkongo wa Taifa wa Mawasiliano ambapo hii imepelekea kuchelewa kukamilika kwa mradi; na
- ii) Hali ya hewa iliyopelekea mvua kubwa kunyesha na kusababisha mazingira magumu ya kufanya kazi.

c) Mradi Na. 4279 - Ujenzi wa Makao Makuu ya Shirika la Utangazaji Tanzania (TBC) Vikonje Dodoma.

Mheshimiwa Spika, gharama za mradi awamu ya kwanza ni jumla ya **Sh. 54,204,499,116.46**. Hadi tarehe 7 Machi, 2024 Shirika lilipokea **Sh. 8,940,293,022.44**. Mradi umefikia **asilimia 7** ya lengo. Hatua zifuatazo zimechukuliwa katika kutekeleza hilo: -

- i) Kupata eneo la kujenga Makao makuu mita za mraba 126,300.97 na kukarabati majengo ya ofisi na studio za redio na kituo cha television Dodoma;
- ii) Kuanza ujenzi wa majengo ya utawala, studio za redio, televisioni na vyombo vya kidigitali;
- iii) Kulipa fidia kwa wakazi 44 wa eneo la Vikonje kwa gharama ya **Sh. Milioni 349.9**; na
- iv) Kujenga ukuta wa eneo la mradi unaotekelezwa na Mkandarasi *SUMA JKT Construction CO. Ltd - Dodoma*.

Mheshimiwa Spika, Kamati ilibaini changamoto zifuatazo: -

- i) Kuchelewa kwa malipo ya awali kwa mkandarasi katika mradi; na

- ii) Kutokuwepo kwa barabara ya kuingia kwenye eneo ya mradi.

d) Mradi Na. 4279 – Ujenzi wa Minara ya Mawasiliano - Mfuko wa Mawasiliano kwa wote (UCSAF)

Mheshimiwa Spika, katika kipindi cha mwaka 2023/24 mfuko umepata mafanikio yafuatayo: -

- i) Mfuko umekamilisha mradi wa UCSAF awamu ya 4B uliohusisha ujenzi wa vituo 11 vya mawasiliano ikiwemo vituo 6 Kanda ya Ziwa inayojumuisha mbuga ya Burigi;
- ii) Utekelezaji wa mradi wa UCSAF awamu ya 6 wenye vituo 43 vya mawasiliano na usimikaji wa minara umefikia **asilimia 88** ya lengo. Mradi huu unatarajiwa kukamilika katika robo ya nne ya mwaka wa fedha 2023/24;
- iii) UCSAF kwa kushirikiana na TBC wameingia makubaliano ya kuboresha usikivu wa TBC radio katika maeneo ya Rombo, Usangi (Kilimanjaro) na Bukombe (Geita); na
- iv) Serikali imeendelea kuboresha uwezo wa kifedha wa UCSAF kwa ajili ya kuboresha usikivu wa matangazo ya TBC katika maeneo ya mipakani ambayo ni pamoja na Kisasi – (Morogoro), Mlimba, (Morogoro), Ludewa (Njombe), Ruangwa (Lindi), Kyela (Mbeya), Ngara (Kagera), Makete (Njombe), Mlele (Katavi), Ngorongoro (Arusha), Uvinza (Kigoma) na Mbinga (Ruvuma).

Mheshimiwa Spika, imebaini kuna kasi ndogo ya ujenzi wa minara kutokana na sababu mbalimbali kwani hadi kufikia Februari, 2024 idadi ya minara iliyojengwa ni 81 kati ya 758 sawa na **asilimia 10.69** na minara iliyowashwa na kutoa huduma ni 18.

e) Utekelezaji wa Maoni na Ushauri wa Kamati

Mheshimiwa Spika, wakati Bunge lako lilipopitisha bajeti ya **Fungu 68** kwa Mwaka wa Fedha 2023/2024, Kamati ilitoa maoni na ushauri katika maeneo mbalimbali ili kuboresha utekelezaji wa Bajeti ya Wizara. Naomba kulitaarifu Bunge lako tukufu kwamba, kwa sehemu kubwa Serikali imezingatia maoni na ushauri wa Kamati isipokuwa kwa maeneo machache ambayo hayajatekelezwa kwa ukamilifu.

Mheshimiwa Spika, moja kati ya maoni na ushauri yaliyotekelezwa kwa kiwango cha kuridhisha, ni Serikali kufanikisha mchakato wa kuikabidhi TTCL usimamizi na uendeshaji wa Mkongo wa Mawasiliano wa Taifa ili uweze kujiendesha kibiashara.

Mheshimiwa Spika, napenda kulitaarifu Bunge lako tukufu kwamba, Serikali kupitia maamuzi ya Baraza la Mawaziri ya tarehe 22 Novemba, 2023 imekabidhi rasmi umiliki na uendelezaji wa Mkongo wa Taifa wa Mawasiliano kwa TTCL.

Mheshimiwa Spika, hata hivyo, kuna baadhi ya maoni na ushauri wa Kamati ambayo hayajatekelezwa kikamilifu. Kamati ilishauri Serikali isaidie Shirika ili kulipwa madeni yake kutoka katika Taasisi za Serikali. Hata hivyo, Kamati ilitaarifiwa kwamba mchakato wa suala hilo unaendelea kwani Wizara imefanikiwa kukusanya kiasi cha **Sh. 2,555,944,486** kati ya **Sh. 4,498,934,931** kutoka Taasisi za Serikali ilizozidai ndani ya kipindi cha kuanzia Julai 2022 hadi Juni 2023.

2.2.7 Utekelezaji wa Majukumu ya Wizara na Taasisi zake kwa Mwaka 2023/2024

Mheshimiwa Spika, Kamati ilipata fursa ya kufanya uchambuzi wa majukumu yaliyotekelezwa na Wizara na taasisi zake ni kama ifuatavyo: -

a) Tume ya TEHAMA – ICTC

Mheshimiwa Spika, Tume hii inatekeleza mradi wa kuendeleza ubunifu na utengenezaji wa vifaa vya TEHAMA, ambapo katika mwaka wa fedha 2023/2024 mradi huu ulitengewa kiasi cha **Sh. 3,300,000,000**. Hadi kufikia Februari, 2024 **Sh. 2,747,007,008.12** sawa na **asilimia 83** ya lengo kimepokelewa na kutumika kama ilivyopangwa.

Mheshimiwa Spika, kamati ilijulishwa kuwa, Tume inatekeleza mradi wa :-

- i) Kuendeleza ubunifu wa vifaa vya TEHAMA (ICT Refurbishment and Assembly centre);
- ii) Kuendelea na uanzishwaji wa vituo vya kuendeleza bunifu za TEHAMA (Soft centers) vya kikanda katika mikoja 8 ikiwemo Zanzibar mfano, ukarabati wa kituo kikuu cha kukuza bunifu za TEHAMA cha Dar es Salaam ambapo kimefikia **asilimia 40** ya lengo;
- iii) Kampuni changa kumi na mbili (12) za ubunifu za TEHAMA zimewezeshwa kushiriki mkutano wa mwaka wa wabunifu uliofanyika tarehe 5 - 7 Disemba, 2023 nchini Algeria; na
- iv) Tume imeendelea kubainisha maeneo ambayo vituo vitaanzishwa katika mikoja ya Arusha, Lindi, Mwanza, Tanga, Zanzibar na Dodoma.

Mheshimiwa Spika, Kamati imebaini kuwa kuna kasi ndogo ya uanzishaji wa vituo vya ubunifu wa TEHAMA nchini. Jambo hili linaweza kukwamisha jitahada za

kukuza fursa za ajira kwa vijana katika maendeleo ya Tehama na Uchumi nchini.

b) Shirika la Utangazaji Tanzania (TBC)

Mheshimiwa Spika, kwa mwaka 2023/24, Shirika limetengewa jumla ya **Sh. 15,000,000,000**. Kamati ilijulishwa kuwa, hadi kufikia tarehe 28 Februari 2024 Shirika lilipokea **Sh. 3,062,185,889** sawa na **asilimia 20.4** ya lengo. Shughuli zilizotekelezwa ni pamoja na: -

- i) Kuanza taratibu za ununuzi wa gari moja la kurushia matangazo ya moja kwa moja ya TBC (OB VAN);
- ii) Kukamilika kwa ununuzi na ufungaji Mitambo na vifaa vya utangazaji vya redio, televisheni na mitandao ya kijamii kwa ajili ya kuunganisha studio 5 za Mikocheni;
- iii) Kukamilika kwa taratibu za ununuzi wa magari tisa (9) ya shughuli za utangazaji; na
- iv) Kuendelea kufanya tathmini kwa ajili ya ununuzi wa vifaa vya kurushia matangazo mbashara ya redio nje ya studio kwenye kanda nane (8) na upanuzi wa usikivu wa redio za TBC katika wilaya saba (7) nchini.

Mheshimiwa Spika, changamoto zinazokabili Shirika ni upokeaji wa fedha usioridhisha, na usikivu hafifu wa redio za TBC hasa maeneo ya mipakani mwa nchi.

2.3 Uchambuzi wa Makadirio ya Mapato na Matumizi kwa Mwaka wa Fedha 2024/2025

2.3.1 Muundo wa Bajeti kwa mwaka 2024/2025

Mheshimiwa Spika, katika Mwaka wa Fedha 2024/2025, Fungu 68 – Wizara ya Habari, Mawasiliano na Teknolojia ya Habari inaomba kuidhinishiwa jumla ya **Sh. 178,426,557,000** ambapo kati ya fedha hizo, **Sh. 36,406,663,000** ni kwa ajili

ya Matumizi ya Kawaida na **Sh. 142,019,894,000** ni kwa ajili ya Miradi ya Maendeleo.

Mheshimiwa Spika, katika Mwaka wa Fedha 2024/2025, Wizara ya Habari, Mawasiliano na Teknolojia ya Habari imejiwekea vipaumbele vya utekelezaji wa kibajeti vifuatavyo: -

- a) Kutunga na kuhuisha miongozo inayosimamia Sekta za habari, mawasiliano na teknolojia ya habari;
- b) Kuimarisha upatikanaji wa huduma za mawasiliano ya simu na posta kote nchini;
- c) Kuweka mazingira wezeshi kwa ajili ya kukuza na kuimarisha biashara mtandao nchini;
- d) Kuimairisha miundombinu itakayoweza utekelezaji wa uchumi wa kidijitali ikiwemo namba ya utambulisho wa kidigitali;
- e) Kuimarisha ulinzi na usalama wa anga ya mtandao;
- f) Kuimarisha upatikanaji wa habari nchini; na
- g) Kuweka mazingira wezeshi kwa ajili ya kuchochea ubunifu na kuimarisha ustawi wa kampuni changa (Startups).

Mheshimiwa Spika, kwa kuzingatia masharti ya Kanuni ya 117 (2), Kamati ilifanya uchambuzi wake kwa kulinganisha Makadirio ya Matumizi ya Wizara kwa Mwaka wa Fedha 2023/2024 na Mwaka wa Fedha 2024/2025. **Kielelezo Na. 4** kinabainisha tofauti ya makadirio hayo.

**KIELELEZO NA 4 - ULINGANISHO WA BAJETI YA MWAKA WA FEDHA
2023/2024 NA MWAKA WA FEDHA 2024/2025**

MAELEZO	BAJETI YA MWAKA 2023/2024	BAJETI YA MWAKA 2024/205	TOFAUTI (TZS)	TOFAUTI (%)
MATUMIZI YA KAWAIDA	30,503,685,000	36,406,663,000	5,902,978,000	+19.35
MIRADI YA MAENDELEO	181,953,940,000	142,019,894,000	- 39,934,046,000	-21.95
JUMLA	212,457,625,000	178,426,557,000	- 34,031,068,000	-16.02

Chanzo: Randama ya Fungu 68

Mheshimiwa Spika, Bajeti ya Wizara imepungua kwa **asilimia 16.02** kutoka **Sh. Bilioni 212** iliyotengwa katika Mwaka wa Fedha 2023/2024 hadi kufikia **Sh. Bilioni 178** kwa Mwaka wa Fedha 2024/2025. Fedha ya Matumizi ya Kawaida imeongezeka kwa **asilimia 19.35**, fedha iliyotengwa kwa utekelezaji wa Miradi ya Maendeleo imepungua kwa **asilimia 21.95**.

Mheshimiwa Spika, Kamati inaipongeza Serikali kwa kuongeza fedha za Matumizi ya Kawaida kwa kuwa hatua hii itaongeza motisha kwa Watumishi kutekeleza majukumu yao kwa ufanisi zaidi. Hata hivyo, Kamati haijaridhishwa na kupungua kwa fedha za utekelezaji wa miradi ya maendeleo.

2.3.2 Malengo ya Makusanyo ya Maduhuli

Mheshimiwa Spika, katika Mwaka wa Fedha 2023/2024, Wizara ya Habari, Mawasiliano na Teknolojia ya Habari pamoja na taasisi zake inaomba kuidhinishwa kukusanya **Sh. 786,663,818,024.99**. Kiwango hiki ni ongezeko **la asilimia 26.99** ukilinganisha na **Sh. 619,461,665,188.62** iliyopangwa kukusanywa katika Mwaka wa Fedha 2023/2024. **Kielelezo Na. 5** kinaonyesha mchanganuo wa makadirio ya makusanyo ya maduhuli hayo.

KIELELEZO NA.5 – ULINGANISHO WA MAKADIRIO YA MAKUSANYO YA MWAKA WA FEDHA 2023/2024 NA MAKADIRIO KWA MWAKA WA FEDHA 2024/2025

TAASISI	MAKADIRIO KWA MWAKA 2023/2024	MAKADIRIO KWA MWAKA 2024/2025	TOFAUTI (%)
WIZARA	150,700,000,000.00	100,700,000	-33.17%
TCRA	221,167,037,333.62	201,736,566,472.99	- 8.78
TCRA - CCC	710,000,000.00	710,000,000.00	0
TTCL	240,000,000,000.00	377,912,000,000.00	+57.46
POSTA	39,476,613,000.00	43,415,885,000.00	+9.97
UCSAF	35,102,688,605.00	43,614,542,504.00	+24.24
ICTC	5,284,725,000.00	6,428,707,300.00	+21.64
TBC	46,860,319,000.00	43,494,079,840.00	-7.18
TSN	30,860,282,250.00	26,831,676,908.00	-13.05
PDPC	00.00	42,520,360,000.00	0
JUMLA			

Chanzo: Randama ya Fungu 68

Mheshimiwa Spika, Kamati inaipongeza Serikali kwa kuongeza makadirio ya makusanyo kwa Mwaka wa Fedha 2024/2025. Kipekee, Kamati inazipongeza taasisi chini ya Wizara ambazo zimeongeza wigo wa makadirio ya makusanyo. Hatua hii itaongeza pato la Serikali na kuchochea uchumi.

Mheshimiwa Spika, kwa zile taasisi ambazo katika Mwaka wa Fedha 2023/2024 hazikutimiza malengo ya makusanyo kwa kuzingatia uchambuzi uliofanywa katika **Kielelezo Na. 5**. Kamati inazishauri taasisi hizo kuhakikisha kwamba wanajiwekea mikakati madhubuti ya makusanyo ili kuiwezesha Serikali kutimiza malengo yake katika Mwaka wa Fedha 2024/2025.

2.3.3 Matumizi ya Kawaida

Mheshimiwa Spika, kwa ujumla Bajeti ya Matumizi ya Kawaida kwa Mwaka wa Fedha 2024/2025 imeongezeka

kwa wastani wa **asilimia 19.35** ukilinganisha na Bajeti hiyo kwa Mwaka wa Fedha 2023/2024. Ongezeko hilo linatokana na kuongezeka kwa fedha za Matumizi Mengineyo (O.C.) kutoka **Sh. 30,503,685,000** hadi **Sh. 36,406,663,000**. Kati ya fedha hizo **Sh. 24,997,474,000** ni kwa ajili ya Mishahara (P.E.) na **Sh. 11,409,189,000** ni kwa ajili ya matumizi Mengineyo (O.C.).

KIELELEZO NA. 6 - ULINGANISHO WA BAJETI YA MATUMIZI YA KAWAIDA KATI YA MWAKA WA FEDHA 2023/2024 NA MWAKA WA FEDHA 2024/2025

MATUMIZI YA KAWAIDA	MWAKA WA FEDHA 2023/2024	MWAKA WA FEDHA 2023/2024	TOFAUTI (TZS)	TOFAUTI (%)
MISHAHARA	18,522,155,000	24,997,474,000	6,475,319,000	+34.96%
MATUMIZI MENGINEYO	11,981,530,000	11,409,189,000	-572,341,000	-4.77%
JUMLA	30,503,685,000	36,406,663,000	5,902,978,000	+19.35%

Chanzo: Randama ya Fungu 68

Mheshimiwa Spika, Kamati inapongeza Serikali kwa kuongeza fedha za Matumizi Mengineyo (O.C.) kwa kuwa ongezeko hilo litasaidia masuala ya uratibu wa shughuli zinazosimamiwa na Wizara.

2.3.4 Bajeti ya Miradi ya Maendeleo

Mheshimiwa Spika, katika Mwaka wa Fedha 2024/2025, Wizara inaomba kuidhinishiwa jumla ya **Sh. 142,019,894,000** kwa ajili ya utekelezaji wa miradi ya maendeleo ambayo ni pungufu kwa **asilimia 21.95** ukilinganisha na Bajeti iliyotengwa kwa Mwaka wa Fedha 2023/2024 kama ambavyo imeainishwa katika **Kielelezo Na. 7**. Kati ya Fedha hizo, **Sh. 116,469,894,000** ni Fedha za Ndani na **Sh. 25,550,000,000** ni Fedha za Nje.

KIELELEZO NA 7 - ULINGANISHO WA BAJETI YA MATUMIZI YA KAWAIDA KATI YA MWAKA WA FEDHA 2023/2024 NA MWAKA WA FEDHA 2024/2025

CHANZO	BAJETI YA 2023/2024	BAJETI YA 2024/2025	TOFAUTI (TZS)	TOFAUTI (%)
FEDHA ZA NDANI	146,777,440,000	116,469,894,000	-30,307,546,000	-21.95
FEDHA ZA NJE	35,176,500,000	25,550,000,000	-9,626,500,000	-27.36
JUMLA	181,953,940,333	142,019,894,000	-39,934,046,333	-21.95

Chanzo: Randama ya Fungu 68 na Usanifu wa Kamati

Mheshimiwa Spika, Kamati imebaini kwamba, **Sh. Bilioni 80.70** zilizotengwa kwenye fedha za ndani ni kwa ajili ya kutekeleza Mradi Na. 4283 wa Ujenzi wa Mkongo wa Taifa wa Mawasiliano ikiwa ni nyongeza ya **asilimia 0.88** ukilinganisha na **Sh. Bilioni 80** zilizotengewa kutekeleza Mradi huo katika Mwaka wa Fedha 2023/2024.

Mheshimiwa Spika, kwa kuwa sehemu ya dhima ya Wizara ni kuweka mazingira yanayokuza ubunifu kuibadilisha Tanzania kuwa na Uchumi wa kidigitali, Kamati inaishauri Serikali kuweka mikakati Madhubuti ili kuwezesha ujenzi wa mkongo wa Taifa wa Mawasiliano uweze kufika hadi nchi za jirani na kuongeza makusanyo na pato la nchi kwa maendeleo ya kiuchumi na kijamii.

SEHEMU YA TATU

3.0 MAONI NA USHAURI

3.1 MAONI NA USHAURI WA JUMLA

Mheshimiwa Spika, Wizara ya Habari, Mawasiliano na Teknolojia ya Habari ina mchango mkubwa katika maendeleo ya Taifa na ukuaji wa uchumi. Kwa msingi huo, Kamati ina maoni na ushauri wa jumla kwa Serikali kama ifuatavyo: -

- a) Kamati imebaini kwamba, katika Mwaka wa Fedha 2023/2024 bajeti ya matumizi ya maendeleo imepungua kwa **asilimia 21.95**. Kamati inashauri kwamba, Serikali iwekeze fedha za kutosha katika miradi na kuhakikisha fedha zilizotengwa na Bunge zinafika kwa wakati ili kuwezesha Wizara na taasisi zake kutekeleza majukumu yake kwa ufanisi;
- b) Kamati imebaini kwamba, fedha za Matumizi Mengineyo (O.C) zimeongeza kwa **asilimia 19.35**. Kamati inashauri kwamba, Serikali kuwa wabunifu wa namna bora ya utekelezaji wa majukumu yao ili kuhakikisha kuwa, fedha zilizotengwa zitumike kwa malengo yaliyowekwa.

3.2 MAONI NA USHAURI MAHUSUSI

3.2.1 Ujenzi wa Miundombinu ya Njia za Mkongo wa Taifa wa Mawasiliano

Mheshimiwa Spika, Kamati inapongeza hatua iliyochukuliwa na Serikali ya kukabidhi uendeshaji wa Mkongo kwa Shirika la Mawasiliano Tanzania (TTCL). Pamoja na pongezi hizo, suala la ujenzi wa Mkongo wa Taifa wa Mawasiliano unahusisha usimikaji wa nguzo za zege na uvutaji wa waya za faiba. Kamati inashauri

kwamba, Serikali kupitia upya mkataba wa ujenzi wa miundombinu ya njia ya Mkongo wa Taifa wa Mawasiliano unaotekelezwa na TTCL na TANESCO, ili kuona namna bora ya kuondoa mapungufu yaliyopo na kukamilisha ujenzi kwa wakati na ufanisi.

Mheshimiwa Spika, Sambamba na hilo, Serikali iharakishe mchakato wa kupeleka Mkongo wa Taifawa Mawasiliano kwenye nchi jirani ikiwemo Jamhuri ya Kidemokrasia ya Kongo ili kuongeza pato la nchi. Aidha, inaendelea kuisisitiza kwamba, TTCL waendeleo kushughulikia changamoto zilizopo ili waweze kujiendesha kibiashara.

3.2.2 **Ujenzi wa Jengo la Makao Makuu ya Shirika la Utangazaji la Tanzania (TBC), Vikonje, Dodoma**

Mheshimiwa Spika, Kamati inaipongeza Serikali kwa kuendelea kuongeza bajeti ya maendeleo kwa Shirika la Utangazaji Tanzania (TBC) kwa lengo la kuwezesha Shirika kujenga na kuboresha miundombinu. Pamoja na jitihada hizo, Kamati inashauri kwamba: -

- a) Serikali iendeleo kuongeza bajeti ya TBC na fedha itolewe kwa wakati;
- b) Serikali iendeleo kusimamia Wakandarasi na kuhakikisha kuwa, wanalipwa fedha kwa wakati na gharama za ujenzi ziendane na uhalisia;
- c) Serikali ihakikishe kwamba, Ujenzi wa miundombinu ya barabara ya kuingia kwenye eneo la mradi inarekebishwa kwa wakati ili kuondoa usumbufu wa kufika eneo husika;
- d) Serikali isimamie zoezi la ulipaji fidia kuwa, linakamilika kwa mwananchi aliyebaki kwenye eneo la mradi; na
- e) Kutokana na dhana ya wajibu wa kurejesha fadhila kwa jamii (CSR), Serikali ihakikishe kwamba, kwenye mikataba ya miradi, kiwepo kipengele

kitakachowabana Wakandarasi kutenga kiasi cha fedha za CSR.

3.2.3 Usikivu Hafifu Redio za TBC hasa Maeneo ya Mipakani mwa Nchi.

Mheshimiwa Spika, Kamati inaipongeza Serikali kwa kuendelea na ujenzi wa minara ya mawasiliano nchi nzima. Pamoja na pongezi Kamati inashauri kwamba, Serikali itoe fedha za kutosha na kwa wakati kwa UCSAF ili kutekeleza azma ya ujenzi wa minara 758 nchini kote ili kupata usikivu wa mawasiliano nchi nzima.

3.2.4 Uimarajishaji wa Mifumo ya Teknolojia chini ya Tume ya TEHAMA - ICTC

Mheshimiwa Spika, Kamati inapongeza Serikali kwa mikakati ya kuanzisha vituo mbalimbali vya kuendeleza bunifu za TEHAMA nchini, pamoja na pongezi hizo, Kamati inashauri kwamba, Serikali iongeze kasi ya kutekeleza uanzishwaji wa vituo hivyo. pia kuwekwe mikakati itakayowezesha Serikali kumiliki satelite ili kuimarisha mifumo ya teknolojia, na iimarisha eneo la ulinzi na usalama wa mifumo ya TEHAMA nchini.

SEHEMU YA NNE

4.0 HITIMISHO

4.1 MAELEZO YA HITIMISHO

Mheshimiwa Spika, katika ukuaji wa uchumi wa nchi, Sekta ya Habari, Mawasiliano na Teknolojia ya Habari, ni muhimu kwani huwezesha sekta nyingine zote kufikia malengo waliyojiwekea. Uwekezaji katika sekta hizi ni chachu kubwa ya maendeleo ya uchumi na kijamii kama ilivyo katika uwekezaji wa huduma nyingine. Hivyo ni muhimu Serikali kuhakikisha sekta hii inastawi na inachangia kwa kiwango kikubwa zaidi maendeleo ya uchumi wa nchi kama inavyoeleza katika Ilani ya Uchaguzi ya Chama cha Mapinduzi kwa ajili ya Uchaguzi Mkuu wa Mwaka 2020 Ibara ya 61.

4.2 SHUKRANI

Mheshimiwa Spika, napenda kukushukuru wewe binafsi kwa kuongoza vema Bunge hili ukisaidiwa na Naibu Spika Pamoja na Wenyeviti wa Bunge, na kwa namna ambavyo umekuwa ukitoa ushirikiano wa kutosha uliofanikisha utekelezaji bora wa majukumu ya Kamati.

Aidha, nitumie fursa hii kuwashukuru sana Wajumbe wa Kamati ya Kudumu ya Bunge ya Miundombinu ambao maoni, ushauri na ushirikiano wao umewezesha Kamati kutekeleza majukumu yake kwa ufanisi na hatimaye kukamilika kwa taarifa hii. Kwa umuhimu wao katika utekelezaji wa majukumu ya Kamati naomba niwatambue kama ifuatavyo: -

1.	Mhe. Moshi Selemani Kakoso, Mb.	Mwenyekiti
2.	Mhe. Anne Kilango Malecela, Mb.	Makamu
3.	Mhe. Abdallah Jafari Chaurembo, Mb.	Mjumbe
4.	Mhe. Abubakar Damian Asenga, Mb.	Mjumbe
5.	Mhe. Ahmed Mabkhut Shabiby, Mb.	Mjumbe
6.	Mhe. Ally Anyigulile Mlaghila Jumbe, Mb.	Mjumbe
7.	Mhe. Amina Ali Mzee, Mb.	Mjumbe
8.	Mhe. Angelina Malembeka, Mb.	Mjumbe
9.	Mhe. Kapt. Abbas Ali Hassan Mwinyi, Mb.	Mjumbe
10.	Mhe. Eng. Mwanaisha Ng'anzi Ulenge, Mb.	Mjumbe
11.	Mhe. Fredrick Edward Lowassa, Mb.	Mjumbe
12.	Mhe. Ghati Zephania Chomete, Mb.	Mjumbe
13.	Mhe. Innocent Edward Kalogeris, Mb.	Mjumbe
14.	Mhe. Livingstone Lusinde, Mb.	Mjumbe
15.	Mhe. Mbarouk Juma Khatib, Mb.	Mjumbe
16.	Mhe. Miraji Jumanne Mtaturu, Mb.	Mjumbe
17.	Mhe. Mohamed Maulid Ali, Mb.	Mjumbe
18.	Mhe. Mwatumu Dau Haji, Mb.	Mjumbe
19.	Mhe. Geoffrey Idelphonce Mwambe, Mb.	Mjumbe
20.	Mhe. Prof. Joyce Lazaro Ndalichako Mb.	Mjumbe
21.	Mhe. Stella Simon Fiyao, Mb.	Mjumbe
22.	Mhe. Sylvia Francis Sigula, Mb.	Mjumbe

Mheshimiwa Spika, kwa niaba ya Wajumbe wa Kamati naomba nitumie fursa hii kumshukuru Mhe. Nape Moses Nnauye, Mb. - Waziri wa Habari, Mawasiliano na Teknolojia ya Habari, akisaidiwa na Mhe. Eng. Maryprisca Mahundi,

Mb. - Naibu Waziri kwa ushirikiano ambao wameipatia Kamati katika kipindi chote cha uchambuzi wa bajeti.

Aidha, nawashukuru watendaji wote wa Wizara ya Habari, Mawasiliano na Teknolojia ya Habari, pamoja na taasisi zake wakiongozwa na Katibu Mkuu Ndg. Mohammed Khamis Abdullah, na Naibu Katibu Mkuu Ndg. Nicholas Merinyo Mkapa kwa kuendelea kutoa ushirikiano kwa Kamati kila mara walipohitajika kufanya hivyo.

Mheshimiwa Spika, Mwisho lakini sio kwa umuhimu, napenda kumshukuru Katibu wa Bunge Ndg. Nenelewa Mwihambi, **ndc** kwa niaba ya Sekretarieti na Watumishi wote wa Bunge kwa ushirikiano na kuiwezesha Kamati kutimiza majukumu yake kwa niaba ya Sekretarieti na Watumishi wote wa Bunge kwa ushirikiano na kuiwezesha Kamati kutimiza majukumu yake.

4.3 **MSIMAMO WA KAMATI KUHUSU HOJA**

Mheshimiwa Spika, baada ya maelezo hayo, sasa naliomba Bunge likubali kuidhinisha Makadirio ya Mapato na Matumizi ya Wizara ya Habari, Mawasiliano na Teknolojia ya Habari kwa Mwaka wa Fedha 2024/2025 kama yalivyowasilishwa na mtoa hoja.

Mheshimiwa Spika, naomba kuwasilisha na ninaunga mkono hoja.

Moshi Selemani Kakoso, Mb.

MWENYEKITI

Kamati ya Kudumu ya Bunge ya Miundombinu

16 Mei, 2024